

A TEXTIL- ÉS RUHAIPAR (T&R) KÖRNYEZETI VONATKOZÁSAI

A textil- és ruhaipar a világgazdaság egyik legdinamikusabban fejlődő területe, az energetika után pedig a második legkörnyezetszennyezőbb is.

SZERZŐ: HARTAY MIHÁLY KÖRNYEZETVÉDELMI SZAKÉRTŐ

Világszerte évente 100 millió tonnányi textilszálát gyártanak évi három-négy százalékos növekedés mellett. Ennek oka egyrészt a bolygón élő emberek számának, másrészt a megnövekedett középosztály fizetőképes keresletének folyamatos és erőteljes emelkedése. A teljes textilágazat 60 százalékát jelenti a ruhaipar, a fennmaradó részt a lakástextilek és a műszaki textíliák (agráriumi, építőipar, vegyipar, gyógyszerészet, környezetvédelem, csomagolás, sport stb.) adják. A száltermelés 60 százaléka mesterséges, a többi természetes szál. Az arány fokozatosan a műszál javára tolódik el.

A textil- és ruhaipar – az energetika után – a második legnagyobb környezetterhelő iparág. A gyártás jelentős szén-dioxid-kibocsátással (a textilipar a világ szén-dioxid-kibocsátásának a 10 százalékáért felelős), víz-, talaj- és levegőszennyezéssel jár, illetve nagymértékű nem megújuló erőforrást igényel (alapanyag, energia, víz, vegyszerek). A ruházati iparág karbonlábnyoma 195 millió tonnányi szén-dioxid, míg a víz-lábnyoma 46,4 millió köbméter.

Újrahasználat és újrahasznosítás

A környezet megóvása és az erőforrásokkal való takarékosabb bánásmód jegyében egyre jobban felértékelődik a T&R termékek újrahasználatára és a hulladék

ladvá válást követő hasznosítása. 2015-ben az Európai Unióban hatmillió tonnányi ruházati cikk fogyott. A T&R termékeknél megkülönböztetünk gyártás során keletkező hulladékokat és a lakossági felhasználást követően hulladékká váló termékeket. Utóbbiból hozzávetőlegesen évi hatmillió tonnányi hulladék képződik, amelynek csupán a 25 százaléka kerül újrahasználatra és -hasznosításra, 75 százaléka étetőben vagy lerakóban végzi.

A gyártási textilhulladékok lehetnek vágási hulladékok, hibás termékek, textilszálak stb. Csak az EU textilipara évi 16 millió tonnányi hulladékot termel. Ezek kezelése és hasznosítása eltér a lakossági hulladékoktól. Miután általában egynemű, tiszta anyagokról van szó, a gyártás során külön gyűjtve a hasznosíthatóságuk is könnyebben megoldható (bütorkárpitanyagok, géprongyok stb.). A lakossági textíliák (lakástextil, ruhanemű stb.) kezelése, újrahasználatára, -hasznosítására nehezebben kivitelezhető például inhomogenitásuk vagy eltérő keletkezési helyük miatt.

Körforgás a T&R területén

Az EU körforgásos gazdaság koncepciója célul tűzte ki, hogy az egyes anyagáramok zárt láncot alkossanak, az anyagba és a termékbe fektetett energia benntartható legyen a termelés-kereskedelemből-fogyasztás körforgásá-

ban. Az előző két évtizedben az elgondolás a T&R területén sem érvényesült, sőt ellenkező irányú folyamatok zajlottak. Miközben 2000 és 2015 között a termelés és a fogyasztás megkétszereződött, egy ruhanemű viselése 200 alkalomról 150 alkalomra csökkent. A megnövekedett fogyasztás és a csökkenő használati idő következménye, hogy jelentősen megnőtt a használt ruhák aránya a hulladékban. A tendenciát korán felismerték Nyugat-Európában és a fejlett országokban, így ezeken a helyeken már több évtizede gyűjtik a használt ruhát. Először döntően karitatív szervezetek végezték a feladatot, ma viszont már vállalkozások is folytatnak gyűjtési tevékenységet. A legnagyobb használsruha-exportőrök a jóléti, fejlett országok: az Amerikai Egyesült Államok, Kanada, Németország, Svájc, az Egyesült Királyság és Hollandia. A gyűjtés jellemzően közterületi konténerben történik, ritka megoldás a költséges házhoz menő gyűjtés.

A ruhaneműt a fejlett országokban vegyesen bálázzák, és elsősorban Kelet- és Közép-Európában értékesítik válogatás céljára. Tapasztalat a gyűjtés volumenéről, hogy évente lakosonként átlagosan 6–10 kilogrammnyi használt ruha gyűlik össze ezekben az országokban. A válogató-feldolgozó üzemek a használt ruhát minőség, igény, évszak, nemek stb. szerint szétválogatják. Eltá-

volítják belőlük a hordásra alkalmatlan hulladékot. A szétválogatott ruhákat a piac igényeinek megfelelően bálázzák, és piaci viszonyok között a világ különböző pontjain értékesítik. A ruhának már nem megfelelő hulladék további feldolgozásra kerül, tépési technológiával elemi szálakat állítanak elő belőle, vagy géprongyként hasznosul. Az anyagában nem hasznosítható hulladékot energetikailag hasznosítják, legtöbbször cementgyárakban.

Magyarországon is karitatív szervezetek kezdték a használt ruhák jótékony célú gyűjtését. A mennyiség növekedésével tárolási, feldolgozási kapacitás hiányában a feladatot egyre inkább

lenlegi 2129 konténerrel nagyon sokan nem érik el, ezért a használt ruhák a kommunális hulladékgyűjtőben landolnak. Az optimális lefedettség az lenne, ha ezer főre jutna egy konténer, tehát a teljes lakosság esetén tízezer konténerre lenne szükség. Habár a magyar lakosság ruhanemű-fogyasztási szerkezete némileg eltér a fejlett nyugati országokétól, például az olcsóbb kategóriájú ruhaneműből valószínűleg több fog, de a középosztály életszínvonalának javulásával a fogyasztás kezd növekedni. Magyarország a visszaggyűjtésben jelenleg még 0,6–1 kg/fő/év értéknel, azaz a nyugati mennyiség tizedénél tart, indokolt tehát a gyűjtés infrastruk-

ben lenne elérhető az újrahasználat! A lakosság is fogadókész, ez jól érzékelhető a használtruha-üzletek forgalmából. Az EU körforgásos gazdaság koncepciója megerősíti a fenti célokat azáltal, hogy az eddigieknél erőteljesebben fogalmazza meg a „kiterjesztett gyártói felelősség” követelményét, ami a gyártók pénzügyi felelősségét hangsúlyozza az általuk gyártott termékek teljes életciklusában. Jelenleg itthon a körforgásos gazdaság koncepciójának társadalmi egyeztetése zajlik az Innovációs és Technológiai Minisztérium (ITM) szakmai apparátusa és az érdekképviseletek között. A folyamat végén módosulni fog a hulladékról szóló törvény és végrehajtási rendeletei, elkészül a 2020–2027 közötti időtartamra vonatkozó Országos hulladékgazdálkodási terv és az Országos megelőzési program. Alkalmas tehát az idő arra, hogy a T&R újrahasználat és újrahasznosítás fejlesztése napirendre kerüljön.

A T&R szektor a gyűjtés és a feldolgozás területén még komoly tartalékokkal bír. A további fejlesztéshez azonban szükség lesz a gyártó-forgalmazó cégek pénzügyi felelősségvállalására. Lehetőség nyílik a gyártók és kezelők, valamint a hulladékhasznosítók közötti, jogszabály által szabályozott pénzügyi együttműködésre, a gyűjtők, hasznosítók finanszírozására. Az ITM által vezetett társadalmi egyeztetés során várhatóan kialakul a konszenzusos megoldás, amely hozzájárul ahhoz, hogy a szabályozás a T&R területét is kiemelt anyagáramként kezelje, és a kiterjesztett gyártói felelősség ott is hozzájáruljon az iparág fejlődéséhez.

forprofit alapon működő gazdasági szervezetek vették át. Ezek közül a 2000-es évek elejétől kiemelkedett a Textrade Kft., amely először a Vöröskereszttel közösen, később önállóan konténereket helyezett el az ország városaiban. Székesfehérváron 200 fővel kialakított egy válogatóüzemet, és az összegyűjtött ruhákat a piac igényeinek megfelelően kezdte válogatni és értékesíteni.

túrájának fejlesztése. A konténerszám növelése, a gyűjtési, válogatási rendszer működtetése magas költségekkel jár, amit a csökkenő piaci árak mellett nem lehet kitermelni.

Ugyanakkor a körforgásos modellt a T&R területén lehet a legkisebb ráfordítással megvalósítani. Nincs még egy olyan anyagáram, ahol ilyen volumen-

Kevés a gyűjtőkonténer

Az ország gyűjtőkonténerekkel való lefedettsége még közel sem teljes. A je-

A CIKK MEGJELENÉSÉT
A TEXTRADE KFT. TÁMOGATTA.

